

PROGNOZE DE CREȘTERE A CALITĂȚII VIEȚII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Svetlana GOROBIEVSCHI,
doctor habilitat în economie, conferențiar universitar,
Universitatea Tehnică a Moldovei

SUMMARY

In the article the author presents brief characteristics of the difficult economic situation in Moldova, resolution of which is economic growth and quality of life (QOL). As an indicator of global CV author uses the Human Development Index (HDI) proposed by UNDP permanent supplemented by additional indicators, which makes it vulnerable to dynamically determine the value of CV nationwide.

The author proposes to assess CV nationwide through its index, but the initial information can servants HDI components: life expectancy per capita, GDP per capita at PPP and national education index. Using Timed Hybrid Petri nets managerial technique author index calculates both current CV nationally and perspective 2012-2022, showing the relevance of this calculation methodologies.

Dezvoltarea neuniformă a economiei în R. Moldova pe parcursul ultimei perioade a provocat multe probleme de carcter social. Conform datelor Băncii Mondiale, în perioada 2009-2013 R. Moldova continuă să rămână cea mai săracă țară din Europa. În 2013, R. Moldova deține poziția 113 din 187 de țări ale lumii după PIB per capita la Paritatea Puterii de Cumpărare; în 2011 – poziția 111; în 2009 – poziția 109.

Circa 60% din populație au venituri mai mici decât valoarea salariului mediu pe republică, iar 21,9% din populație au venituri sub salariul minimal pe republică (1300 lei). 75% dintre pensionarii actuali ai R. Moldova au o pensie medie care, în urma majorării din 2013, este de 1053 de lei. Valoarea înaltă a **indicelui Gini** (36, Eurostat) constată inegalități sociale în repartizarea veniturilor comparativ cu țările dezvoltate ale UE-27 (Belgia, Danemarca, Suedia, Slovacia, Ungaria ș. a.), unde indicele Gini constituie valorile 24-25.

În R. Moldova devine tot mai evident fenomenul profund de îmbătrânire a populației, comparativ cu alte state europene, care se complică și sub aspectul imigraționist și reducerii natalității. Astfel, în 2013, ponderea populației în etate în R. Moldova a constituit ponderea de 27,9% în zona de Sud și 32,4% - în zona de Nord a republicii.

Ritmurile reduse de creștere economică au provocat și investiții reduse în sfera socială.

În scopul redresării situației create, Strategia de Dezvoltare a R. Moldova pentru anii 2012-2020 prevede anume creșterea nivelului de trai ca direcție economică prioritară.

Pentru a asigura realizarea deplină a sarcinilor stabilite, Guvernul va încuraja participarea întregii societăți în procesul de implementare a obiectivelor acesteia.

Reieșind din argumentele aduse, am formulat întrebarea-cheie, care frământă societatea umană din R. Moldova: dorim să determinăm, în cât timp R. Moldova ar putea asigura creșterea C.V. pentru a satisface condițiile de trecere a țării din categoria *țărilor cu un nivel mediu al dezvoltării umane (IDU 0,5-0,75)* în cea a *țărilor cu un nivel relativ înalt al dezvoltării umane (IDU 0,75-0,85)*, conform valorilor *Indicelui Dezvoltării Umane (IDU) calculat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare ?*

Cu acest scop, am efectuat simularea procesului de management al creșterii indicelui calității vieții pe compartimentele blocurilor de necesități umane, în versiunea tehnicii manageriale a Rețelelor Petri Hibrade Temporizate (RPHT).

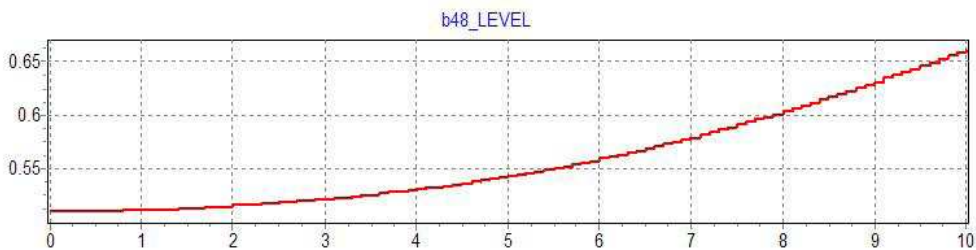
Reieșind din conceptul teoretico-metodologic elaborat de autor, au fost stabilite legăturile reciproce ale necesităților umane (grupate în varianta A. Maslow) cu componentele IDU: speranța medie de viață per capita; valorile Produsului Intern Brut per capita și Indicele nivelului educațional per capita. Pentru reducerea decalajului în nivelul de trai al populației din țară a fost utilizat și indicele Gini, care înregistrează inegalitatea socială în repartizarea veniturilor în R. Moldova, având valori exagerate.

În figura 1 este prezentat procesul de simulare a creșterii indicelui calității vieții (C.V.) pe țară pentru perioada 2012-2022 în funcție de creșterea speranței medii de viață, care este rezultanta realizării necesităților fiziologice și de securitate, cu media anuală de creștere a acesteia de 0,7 ani. Deoarece realizarea necesităților fiziologice și de securitate influențează creșterea indicelui C.V. cu puterea 0,52, această valoare este luată la baza calculelor trendului pentru perioada 2012-2022.

Din valorile trendului reiese că spre anul 2022 C.V. în R.Moldova, influențată doar de creșterea speranței medii de viață a populației până la 76 de ani, va asigura creșterea indicelui acesteia până la valoarea de 0,66.

Indicele C.V.

Anii 2012-2022

Fig. 1. Trendul creșterii indicelui C.V. în funcție de creșterea speranței medii de viață cu rata anuală de 0,70 ani (2012-2022).

Sursa. Elaborată de autor.

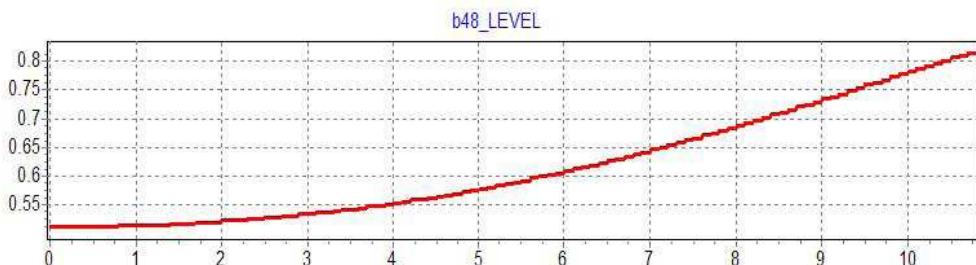
În 2012, Statele Unite ale Americii se aflau pe locul 39 în lume cu o medie de 78,3 ani longevitate a vieții, Marea Britanie - pe locul 20, cu 79,4 ani. România se afla pe locul 89 - cu media de viață de 72,5 ani, iar R. Moldova în 2012 era pe locul 118 - cu 71,0 ani. Pe ultimele locuri se aflau țările din Africa, unde SIDA a coborât media de viață până la 40 de ani.

Dacă în rezultatul reformelor economice, juridice ș. a. *am asigura creșterea speranței medii de viață a populației de la 71,0 ani (în 2012) până la 76 de ani (în 2022)*, având rata de creștere a acesteia de 0,7 ani anual, numai acest factor ar impulsiona creșterea indicelui C.V. de la 0,51 în 2012 la 0,66 în 2022.

Determinăm ascensiunea indicelui C.V. spre sfârșitul perioadei 2012-2022, *dacă acesta ar fi fost influențat doar de creșterea PIB-ului*. Drept bază valorică pentru calculele respective va servi rezultatul simulării managementului realizării nevoilor Blocului III – nevoilor de afiliere și afecțiune pentru perioada 2003-2010. Conform relațiilor stabilite, cea mai mare putere de influență asupra indicelui C.V. revine rezultantei creșterii PIB-ului, puterea de influență a acesteia fiind de 0,896 (fig. 2).

Indicele C.V.

Anii 2012-2022

Fig. 2. Trendul creșterii indicelui CV în funcție de creșterea PIB-ului cu rata anuală de 3,0 % (2012-2022).

Sursa. Elaborată de autor.

În figura 2 este prezentat trendul creșterii indicelui C.V. pentru perioada 2012-2022, *dacă acesta ar fi fost influențat doar de creșterea PIB-ului pe țară*, cu rata medie de creștere de 3,0% anual. Astfel, în 2022 indicele C.V. ar avea valoarea de 0,82 și ar satisface condițiile unei țări cu dezvoltarea umană relativ înaltă.

Rezultatul obținut poate fi considerat pertinent prin faptul că realizarea necesităților umane din Blocul III este dependentă de factorii cu pondere deosebit de activă în formarea indicelui C.V., precum sunt: creșterea exporturilor; creșterea gradului de dezvoltare a Î.M.M.; creșterea gradului de standardizare a producției; creșterea ponderii cheltuielilor publice pentru învățământ în PIB; ponderea populației economic active; dezvoltarea sectorului terțiar; dezvoltarea industriei etc.

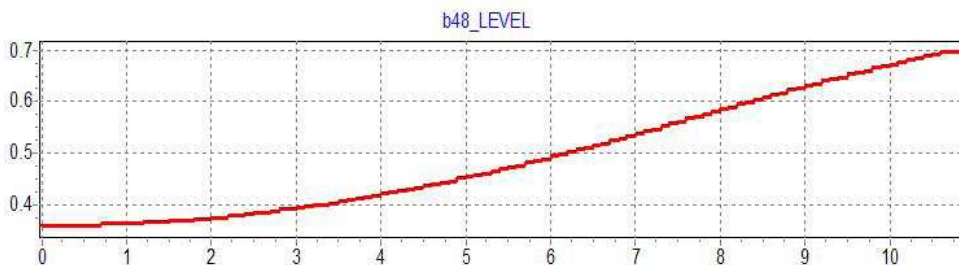
Să analizăm trendul creșterii indicelui C.V. pentru perioada anilor 2012-2022 sub influența reducerii indicelui Gini (Blocul IV – necesitățile de apreciere), în rezultatul repartizării mai echitabile ale veniturilor, revizuirii Legii de pensionare a funcționarilor publici, majorării salariilor ca rezultat al creșterii economice, reducerii economiei subterane, evoluției minimumului de existență, combaterii corupției etc.

Propunem pentru perioada prognozată reducerea anuală a indicelui Gini în R. Moldova în valoare de 1,0% anual, astfel, în 10 ani de transformări economice, indicele Gini se poate reduce de la valoarea de 36 (2012) până la 26, ceea ce ar corespunde *țărilor cu un nivel scăzut de Inegalitate Socială (indicele Gini 20-30)*, figura 3.

Influența numai a acestui factor asupra indicelui C.V. ar asigura creșterea acestuia în perioada prognozată până la valoarea de 0,68. Puterea de influență a indicelui Gini asupra indicelui C.V. este mai mică decât a altor factori-cheie incluși în modelul simulat al managementului C.V. și constituie valoarea de 0,43 (fig. 3). Valoarea obținută a indicelui C.V. (sau IDU) ar fi spre sfârșitul perioadei 2012-2022 de 0,70.

Indicele C.V.

Anii 2012-2022

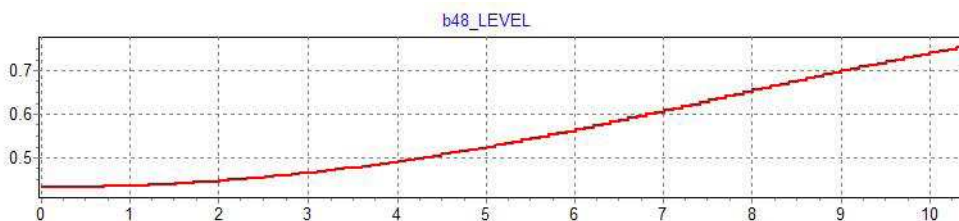
Fig. 3. Trendul creșterii indicelui C.V. în funcție de reducerea indicelui Gini cu rata anuală de creștere de 1,0% (2012-2022).

Sursa. Elaborată de autor.

Dacă am ține seama de calculele indicelui C.V. schimbarea spre mai bine a stării criminogene și micșorarea indicelui Gini până la 1,0%, spre sfârșitul perioadei prognozate am obține o creștere a indicelui C.V. până la valoarea de 0,74, figura 4.

Indicele C.V.

Anii 2012-2022

Fig. 4. Trendul creșterii indicelui C.V. în funcție de reducerea indicelui Gini și stării criminogene cu rata anuală de 1,0 % (2012-2022).

Sursa. Elaborată de autor.

Să determinăm influența indicelui educației asupra creșterii indicelui C.V. către anul 2022.

Puterea de influență a acestui factor (Blocul V – necesitățile de autorealizare) asupra indicelui C.V. are valoarea de 0,73 (fig. 5). Reieșind din faptul că din toate componentele C.V. acest indicator este unul dominant, după realizările sale, bineînțeles că creșterea acestuia se așteaptă în proporții mari. Dar rezultatele obținute sunt îngrijorătoare, deoarece în R. Moldova studiile universitare devin din ce în ce mai accesibile, iar limitările de vârstă au fost excluse.

La fel, numărul mare de studenți în învățământul superior, comparativ cu numărul mult mai mic al persoanelor care își fac studiile în învățământul secundar profesional și mediu de specialitate, demonstrează faptul că studiile universitare reprezintă o prioritate pentru cetățenii R. Moldova. Popularitatea învățământului superior este în creștere, cu toate că 71,3% din studenți își fac studiile prin contract cu achitarea taxei de studii.

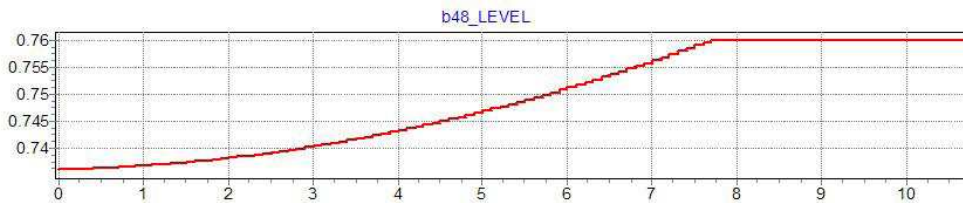
În viziunea autorului, anume acest fapt provoacă consecințele studiilor „mediocre.” **În 2011, cheltuielile pentru educație în R. Moldova au atins recordul de 9,5% din PIB, media europeană fiind de 5,5% din PIB, fără ca să producă un impact economic și social semnificativ.**

Totodată, în Strategia Națională de Dezvoltare a Republicii Moldova 2012-2020 se menționează că forța de muncă mai bine educată și mai bine racordată la necesitățile economiei influențează creșterea PIB-ului prin mai multe căi. În primul rând, crește volumul fizic al forței de muncă ca factor direct al funcției de producție. În al doilea rând, sporește eficiența (productivitatea muncii) utilizării unei unități a forței de muncă ca factor de producție. Pe lângă acestea, există și alte căi prin care o educație mai bună va servi economia națională, precum atractivitatea mai mare pentru investitorii străini, reducerea cheltuielilor angajatorilor pentru reeducarea și creșterea calificării forței de muncă existente în condițiile integrării în UE.

Trendul creșterii indicelui C.V. în funcție de creșterea indicelui educației ca și componentă importantă a C.V. dovedește că metodele extensive de dezvoltare a domeniului educațional s-au epuizat. Peste șapte ani, începând cu anul 2019, se așteaptă stabilizarea forței de influență a factorului educațional asupra C.V. la valoarea de 0,76, figura 5.

Indicele C.V.

Anii 2012-2022

Fig. 5. Trendul creșterii indicelui C.V. în funcție de creșterea indicelui educației cu rata anuală de 0,20% (2013-2023).

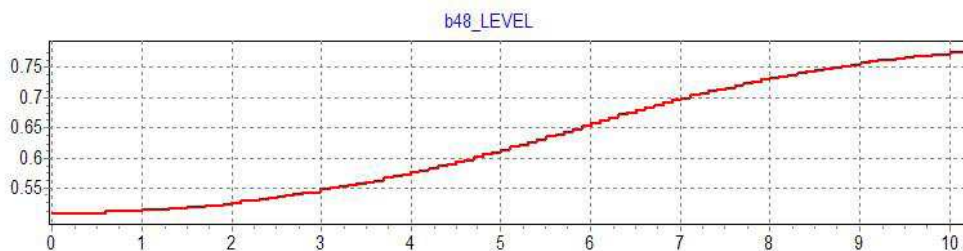
Sursa. Elaborată de autor.

Astfel, devine importantă trecerea la metodele intensive de dezvoltare a domeniului educațional: creșterea calității pedagogice; creșterea calității studenților înmatriculați la studii; imbinarea proceselor didactice cu cercetările științifice fundamentale; stabilirea cerințelor noi de efectuare a concursurilor de suplینire a funcțiilor pedagogice și, bineînțeles, majorarea salariilor profesorilor universitari, care, actualmente, sunt în medie mai mici decât salariul mediu pe republică și mai mici decât salariul profesorilor din licee.

În final, simulând prin tehnica RPHT dinamica factorilor enumerați și determinând influența acestora asupra indicelui C.V. obținem că în perioada celor 10 ani de prognoză (2012-2022) și reieșind din ratele stabilite de creștere a acestora, spre sfârșitul perioadei expuse trendului valoarea indicelui C.V. va crește până la 0,77, ceea ce va permite trecerea R. Moldova din categoria țărilor cu nivel mediu (IDU 0,5-0,75) în cea a țărilor cu nivel relativ înalt al dezvoltării umane (IDU 0,75-0,85), figura 6.

Indicele C.V.

Anii 2012-2022

Fig. 6. Trendul creșterii indicelui C.V. în funcție de creșterea tuturor componentelor simulate în managementul C.V. pentru 2012-2022.

Sursa. Elaborată de autor.

Astfel, utilizând tehnica managerială RPHT, putem determina nu numai valorile curente ale indicelui C.V., dar și cele de prognoză, ceea ce confirmă pertința acesteia ca instrument managerial utilizat în simularea managementului, evaluarea, și creșterea indicelui C.V.

Reieșind din pronosticul prezentat, putem formula următoarele concluzii:

1. Calitatea vieții este o categorie socioeconomică, dinamică și multidimensională, derivată de mai mulți factori exogeni.

2. Dacă la nivel global C.V. poate fi evaluată prin *Indicele Dezvoltării Umane*, permanet completat de P.N.U.D. cu noi indicatori ce-l determină, apoi la nivel național evaluarea relevantă a C.V. poate fi efectuată prin indicele acesteia.

3. Tehnica managerială RPHT poate fi utilizată cu succes nu numai în evaluarea valorilor curente ale indicelui CV, dar și în simularea trendurilor de perspectivă ale acestuia, luând în considerație indicatorii economici cei mai importanți, cu puterea maximă de influență asupra sa, conform modelului de simulare a managementului C.V. la nivel național, elaborat de autor.

4. Este oportun ca Guvernul R.Moldova să treacă la metodologia de evaluare a C.V. în baza tehnicii RPHT, care s-ar integra foarte bine în E-guvernare. Astfel, ar fi asigurată evaluarea rapidă, dinamică și transparentă a indicelui C.V. pe țară, ceea ce ar permite monitorizarea continuă a C.V. în interesul asigurării securității economice naționale.

BIBLIOGRAFIE

1. Gorobievski S. *Calitatea Vieții – indicator al realizării nevoilor*. Conf. tehn.-șt. a colaboratorilor, doctoranzilor și studenților, Chișinău, 17-19 noiembrie 2010. Chișinău: UTM, 2011, p. 166-167.
2. Gorobievski S. *Dezvoltarea umană în țările Uniunii Europene*. În: Criza economică mondială: protejarea și promovarea producătorului din R. Moldova. Conf. științifico-practică, IRIM, 21 noiembrie 2008. Chișinău: IRIM, 2008, p. 213-220.
3. Gorobievski S. *Evaluarea calității vieții la nivel global*. În: Analele ULIM, Seria Economie, 2008, vol. 7. Dir. publ.: A. Galben; coord. șt.: Gh. Pastică; red.resp.: P. Roșca. Chișinău: ULIM, 2008, p. 66-71.
4. Gorobievski S. *Evaluarea diferenței sociale a populației Republicii Moldova*. În: „Administrarea Publică,” 2011, nr. 2, p. 64-77.
5. Gorobievski S. *Managementul calității vieții și migrația populației din Republica Moldova*. În: Republica Moldova: Provocările migrației. /Acad. de Științe a Moldovei; coord.: V.Moraru. Chișinău: ÎEP Știința, 2010, p.39-48 (148 p.).
6. Gorobievski S. *Metodologia evaluării Calității Vieții în Republica Moldova*. În: Teoria și practica administrației publice. Conf. șt.-practică cu participare internațională, Chișinău, 24 mai 2011. Chișinău: AAP, 2011, p. 141-143 (300 p.).
7. Legea nr. 152 din 05.07.2012 cu privire la minimul de existență. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 165 din 07.08.2012.
8. Legea nr. 355 din 23.12.2005 cu privire la sistemul de salarizare în sistemul bugetar. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 35-38 din 03.03.2006, cu modificările și completările ulterioare.
9. Legea nr.156 din 14.10.98 privind pensiile de asigurări sociale de stat. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 042 din 12.03.2004, cu modificările și completările ulterioare.
10. Legea nr. 847 din 14.02.2002 a salarizării. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 50-52 din 11.04.2002, cu modificările și completările ulterioare.
11. Strategia Națională de Dezvoltare a Republicii Moldova 2012-2020. Chișinău: Guvernul Republicii Moldova, 2010 (61 p.).
12. Zbirciog V. *Euharistia economiei naționale emergente (oportunități, limite și riscuri)*. Chișinău: Iulian („Edit-Prest” S.R.L.), 2010 (252 p.).